

11. KĀDI GALVENIE NORMATĪVIE AKTI REGLAMENTĒ MANU DARBĪBU MEŽĀ?

**MEŽA LIKUMS
SVARĪGĀKIE MINISTRU KABINETA NOTEIKUMI**

Meža īpašniekam, pieņemot lēmumu par meža apsaimniekošanas aktivitāšu veikšanu vai neveikšanu, vienmēr ir jāpārlicinās par spēkā esošo normatīvo aktu prasībām, kā arī par to, vai nav pieņemti kādi normatīvo aktu grozījumi, kas var stāties spēkā pēc laika, kad plānota aktivitāšu uzsākšana. Neskatoties uz to, ka mežs ir privātīpašums, lai nenonāktu konfliktā ar likumu, meža īpašniekam tā apsaimniekošanā ir jāievēro visas normatīvo aktu prasības. Vispirms jāsāk ar *Meža likumu*¹ un saskaņā ar to izdotajiem Ministru kabineta (MK) noteikumiem.

Meža likumā noteikts, ka visiem meža īpašniekiem vai tiesiskajiem valdītājiem ir nodrošinātas vienādas tiesības, īpašuma tiesību neaizskaramība, saimnieciskās darbības patstāvība un vienādi pienākumi. Likums nosaka vispārīgās prasības un principus meža apsaimniekošanā, bet tās nosacījumi un skaidrojumi ir ietverti MK noteikumos. Pašlaik, saskaņā ar *Meža likumu*, ir izdots 21 MK noteikums, no tiem deviņi ir saistoši meža īpašniekiem, tai skaitā pieci reglamentē dažādas meža apsaimniekošanas aktivitātes.

Īpašniekam ir tiesības ierobežot fizisko personu **uzturēšanos un brīvu pārvietošanos** mežā, norobežojot attiecīgo teritoriju ar pārskatāmiem brīdinājuma uzrakstiem. Šie uzraksti neattiecas uz valsts amatpersonām un monitoringa veicējiem, kas pilda dienesta vai darba pienākumus. Kamēr teritorija nav ierobežota, ikvienam ir tiesības mežā ogot, sēņot vai iegūt citas meža nekoksnes materiālās vērtības. Ja īpašnieks vēlas iežogot meža platību dzīvnieku turēšanai, tad jāievēro MK noteikumi par meža apsaimniekošanu iežogotā meža platībā, kas izveidota dzīvnieku turēšanai nebrīvē².

Meža likums nosaka, ka meža īpašniekam savā īpašumā jānodrošina pirmreizēja **meža inventarizācija** un tās dati jāiesniedz Valsts meža dienestam (VMD), kā arī vismaz reizi 20 gados jāveic atkārtota meža inventarizācija. Meža apsaimniekošanas plāna izstrāde ir obligāta tikai tad, ja kopējā apsaimniekojamā meža platība pārsniedz 10 000 hektāru. Meža īpašnieka pienākums ir katru gadu līdz 1.februārim **informēt VMD par iepriekšējā kalendāra gadā veikto mežsaimniecisko darbību** – koku ciršanu, jaunaudžu kopšanu, meža atjaunošanu vai meža ieaudzēšanu.

1 <http://likumi.lv/doc.php?id=2825>

2 <http://likumi.lv/doc.php?id=243834>

Atļautais cirtes veids un galvenie nosacījumi tās veikšanai ir noteikti Meža likumā.

Meža likums nosaka, kāda veida cirtes mežā ir atļautas (galvenā, kopšanas, rekonstruktīvā, sanitārā, atmežošanas, ainavu un cita cirte), kādos gadījumos ir atļauta kailcirte un kopšanas cirte un kādi nosacījumi to veikšanā jāievēro. Īpašnieks var izvēlēties galvenās cirtes noteikšanas kritērijus – pēc vecuma (atbilstoši valdošai koku sugai un bonitātei) vai galvenās cirtes caurmēra sasniegšanas. Likumā noteikts, kādos gadījumos ir vai nav nepieciešams ciršanas apliecinājums, kad aizliegta koku ciršana un kādi ierobežojumi darbojas, ja īpašums tiek sadalīts.

Galvenās cirtes un kopšanas cirtes kritēriji (mežaudzes minimālais un kritiskais šķērslaukums; galvenās cirtes caurmērs pēc valdošās koku sugas un bonitātes) noteikti MK noteikumos *Par koku ciršanu mežā*³. Šie noteikumi nosaka arī maksimālo kailcirtes platību un kārtību, kādā izsniedz apliecinājumu koku ciršanai un tā derīguma termiņu. Meža

3 <http://likumi.lv/ta/id/253760-noteikumi-par-koku-cirsanu-meza>

Īpašniekam jāievēro noteiktā cirsma sagatavošanas kārtība un kailcirtes cirsmu izvietojanas nosacījumi, kā arī dabas aizsardzības prasības koku ciršanai. Noteikumi nosaka koku ciršanas kārtību ainavu, atmežošanas un izlases cirtē, kā arī sauso, vēja gāzto, slimību inficēto, kaitēkļu invadēto vai citādi bojāto koku ciršanas kārtību. Īpaši nosacījumi ir neproduktīvas mežaudzes atzīšanai un tās ciršanas kārtībai.

Kārtību koku **ciršanai ārpus meža**, tai skaitā zemē, kas Nekustamā īpašuma valsts kadastra informācijas sistēmā reģistrēta kā lauksaimniecībā izmantojama zeme, un tai nepieciešamo atļauju izsniegšanu nosaka MK noteikumi *Par koku ciršanu ārpus meža*⁴. Tajos ir noteikts, kad ir un kad nav nepieciešama pašvaldības vai citas institūcijas atļauja.

MK noteikumi par **atmežošanas kompensācijas** noteikšanas kritērijiem, aprēķināšanas un atlīdzināšanas kārtību⁵ reglamentē ar atmežošanu

4 <http://likumi.lv/ta/id/247350-noteikumi-par-koku-cirsanu-arpus-meza>

5 <http://likumi.lv/ta/id/253624-noteikumi-par-atmezosanas-kompensacijas-noteikšanas-kriterijiem-aprekinasanas-un-atlidzinasanas-kartibu>

Mežizstrādes un meža atjaunošanas prasības ir ietvertas Meža likumā un vairākos normatīvajos aktos.

izraisīto negatīvo seku kompensācijas noteikšanas kritērijus, aprēķināšanas un atlīdzināšanas kārtību. Meža īpašniekam valstij jāmaksā kompensācija, ja tiek atmežota zeme, kas Nekustamā īpašuma valsts kadastra informācijas sistēmā reģistrēta kā mežs.

Meža īpašnieka pienākums ir **atjaunot mežaudzi** pēc cirtes vai citu faktoru ietekmes, ja mežaudzes šķērslaukums ir kļuvis mazāks par kritisko šķērslaukumu, kā arī nodrošināt atjaunotās vai ieaudzētās mežaudzes kopšanu. MK noteikumos *Par meža atjaunošanu, meža ieaudzēšanu un plantāciju mežiem*⁶ noteikti meža atjaunošanas termiņi un kārtība, kādā mežaudze tiek atzīta par atjaunotu vai ieaudzētu. Tāpat ir noteikti atjaunotās un ieaudzētās jaunaudzēs kopšanas termiņi un kārtība, kādā tā tiek atzīta par koptu.

Meža likums nosaka, ka meža atjaunošanā vai ieaudzēšanā atļauts izmantot konkrētajai vietai piemērotas izcelsmes meža reproduktīvo materiālu un atļauts pārdot tikai sertificētu meža reproduktīvo materiālu. Kārtība, kādā veidā meža reproduktīvo materiālu izmanto meža atjaunošanā un ieaudzēšanā, ir aprakstīta MK noteikumos.

Meža likums nosaka, ka mežaudze atzīstama par **plantāciju mežu**, ja to reģistrē VMD kā plantāciju mežu, uz kuru neattiecas likumā noteiktā koku ciršanas un meža atjaunošanas kārtība.

Meža īpašniekam ir jāievēro likumā noteiktās **meža aizsardzības** prasības, kas attiecas uz meža ciršanu un kokmateriālu sagatavošanu un glabāšanu, lai samazinātu meža bojājumu iespējamību un ierobežotu to izplatību. Ārkārtējā situācijā, kad ir meža kaitēkļu masveida savairošanās un slimību izplatīšanās, VMD var ierosināt pārtraukt vai atlikt jebkāda veida koku ciršanu un veikt pasākumus, lai apkarotu kaitēkļus un slimības vai apturētu to izplatīšanos. Meža aizsardzības pasākumus, to izpildes kārtību un termiņus nosaka MK noteikumi *Par meža aizsardzības pasākumiem un ārkārtējās situācijas izsludināšanu mežā*⁷. Veicot mežizstrādi, īpašniekiem jāievēro īpaši nosacījumi attiecībā uz skujkokiem: no 1. septembra līdz 1. martam par gāzto un laužto skujkoku (izņemot sausus kokus) uzglabāšanu mežaudzēs un skujkoku kokmateriālu uzglabāšanu, izvešanu no meža vai aizsargāšanu pret stumbra kaitēkļiem, kā arī cirmā atstāto skujkoku kokmateriālu apjomus un zaļas, trupējušas egles

6 <http://likumi.lv/doc.php?id=247349>

7 <http://likumi.lv/ta/id/253786-noteikumi-par-meza-aizsardzibas-pasakumiem-un-arkartejas-situacijas-izsludinasanu-meza>

koksnes izvākšanu no meža. Noteikumos atrunāta arī ciršanas atlieku uzglabāšana, pieļaujama risu kopgarums un dziļums un to izlīdzināšanas prasības.

Meža likums nosaka, ka īpašnieka pienākums ir ievērot vispārējās dabas aizsardzības prasības, kuras ir uzrādītas MK **dabas aizsardzības** noteikumos

meža apsaimniekošanā⁸. Noteikumos ietverti bioloģiski nozīmīgo meža struktūras elementu noteikšanas un saglabāšanas nosacījumi, saimnieciskās darbības ierobežojumi dzīvnieku vairošanās sezonas laikā un ierobežojumi aizsargjoslās ap purviem.

Meža likumā noteikts, ka par tā un citu meža apsaimniekošanu un izmantošanu regulējošo normatīvo aktu **pārkāpšanu** personas saucamas pie **atbildības**. Saukšana pie administratīvās vai kriminālās atbildības neatbrīvo šīs personas no pienākuma atlīdzināt normatīvo aktu pārkāpumu rezultātā nodarītos zaudējumus. Ja zaudējumus nodarījis meža īpašnieks, pārkāpjot šo likumu un citus meža apsaimniekošanu un izmantošanu regulējošos nor-

Meža apsaimniekošanā vienmēr jāievēro dabas aizsardzības prasības.

8 <http://likumi.lv/ta/id/253758-dabas-aizsardzibas-noteikumi-meza-apsaimniekosana>

matīvos aktus, VMD piedzen zaudējumu atlīdzību par labu valstij. Pēc MK noteikumiem *Par mežam nodarīto zaudējumu noteikšanas kārtību*⁹ tiek noteikts, vai mežam ir nodarīti zaudējumi, vai mežaudze ir bojāta vai iznīcināta un kā aprēķina zaudējumus mežam īpaši aizsargājamās dabas teritorijās un citās platībās.

Meža īpašnieka pienākums ir samaksāt **valsts nodevu**, kas noteikta MK noteikumos *Par valsts nodevu par mežsaimnieciskām un medību darbībām*¹⁰. Nodeva jāmaksā par apliecinājuma un VMD sanitārā atzinuma izsniegšanu, atzinuma mežaudzes atzīšanai par neproduktīvu izsniegšanu, kā arī par to postījumu apjoma noteikšanu un to zaudējumu aprēķinu, kurus lauksaimniecībai, mežsaimniecībai, meliorācijas sistēmām un infrastruktūras objektiem nodarījuši medijamie dzīvnieki.

Īpaši aizsargājamo dabas teritoriju, mikroliegumu un aizsargjoslu apsaimniekošanā papildu nosacījumus paredz citi normatīvie akti. Pilsētu un ciemu teritorijā meža apsaimniekošanas papildu nosacījumus paredz arī pašvaldību saistošie noteikumi. Meža īpašniekam jāņem vērā, ka meža apsaimniekošana nedrīkst būt pretrunā ar teritorijas attīstības plānošanas dokumentu prasībām.

Literatūra

1. *Meža likums*. Pieņemts: 24.02.2000. Stājas spēkā: 17.03.2000.
2. MK noteikumi Nr. 228 *Mežam nodarīto zaudējumu noteikšanas kārtība*. Pieņemts: 29.04.2003. Stājas spēkā: 07.05.2003.
3. MK noteikumi Nr. 308 *Meža atjaunošanas, meža ieaudzēšanas un plantāciju meža noteikumi*. Pieņemts: 02.05.2012. Stājas spēkā: 09.05.2012.
4. MK noteikumi Nr. 309 *Noteikumi par koku ciršanu ārpus meža*. Pieņemts: 02.05.2012. Stājas spēkā: 09.05.2012.
5. MK noteikumi Nr. 82 *Noteikumi par valsts nodevu par mežsaimnieciskām un medību darbībām*. Pieņemts: 11.02.2014. Stājas spēkā: 14.02.2014.
6. MK noteikumi Nr. 889 *Noteikumi par atmežošanas kompensācijas noteikšanas kritērijiem, aprēķināšanas un atlīdzināšanas kārtību*. Pieņemts: 18.12.2012. Stājas spēkā: 01.01.2013.

9 <http://likumi.lv/ta/id/74476-mezam-nodarito-zaudejumu-noteikšanas-kartiba>

10 <http://likumi.lv/doc.php?id=264364>

7. MK noteikumi Nr. 935 Noteikumi par koku ciršanu mežā. Pieņemts: 18.12.2012. Stājas spēkā: 01.01.2013.
8. MK noteikumi Nr. 936 Dabas aizsardzības noteikumi meža apsaimniekošanā. Pieņemts: 18.12.2012. Stājas spēkā: 01.01.2013.
9. MK noteikumi Nr. 947 Noteikumi par meža aizsardzības pasākumiem un ārkārtējās situācijas izsludināšanu mežā. Pieņemts: 18.12.2012. Stājas spēkā: 03.01.2013.
10. MK noteikumi Nr. 98 Noteikumi par meža apsaimniekošanu iežogotā meža platībā, kas izveidota dzīvnieku turēšanai nebrīvē. Pieņemts: 07.02.2012. Stājas spēkā: 10.02.2012.